

FORSVAR FOR NATUREN

ALMEGÅRD ØVELSESPADS

EVALUERING AF DRIFTS- OG PLEJEPLAN **2004-2018**

Titel: Almegård Øvelsesplads, Evaluering af
Drifts- og Plejeplan 2004-2018

**Layout og
produktion:** Rosendahls a/s, København

Udgivelse: Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse,
2015

ISBN: 978-87-92898-73-9

Udarbejdelse: NIRAS A/S, Pernille Brandt Poulsen

Internetversion: Planen kan findes i elektronisk format
på www.forsvaret.dk

Kvalitetssikring: Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse,
Henrik Olsen og Margit Buhl

Godkendelse: Chef for Rådgivningsafdelingen,
Forsvarsministeriets Ejendoms-
styrelse, Boie Skov Frederiksen

Fotos: Michael Sand og Henrik Olsen

INDHOLD

1. RESUMÉ	4	5. AKTIVITETER	21
2. INDLEDNING	6	5.1 Rydning	21
3. EVALUERING AF AKTIVITETER	8	5.2 Slåning	22
3.1 Militæranvendelse	9	5.3 Afgræsning	24
3.2 Naturbeskyttelse	10	5.4 Hydrologi	24
3.3 Publikumshensyn	14	5.5 Kulturhistoriske interesser	25
3.4 Gennemførte aktiviteter ud over drifts- og plejeplanens anvisninger	14	5.7 Publikum	27
4. OPSUMMERING AF STATUS	16	5.8 Øvrige aktiviteter	27
4.1 Militæranvendelse	17	6. REFERENCER	28
4.2 Naturbeskyttelse	17	7. BILAG	30
4.3 Publikumshensyn	19	7.1 Aktivitetskort	30
4.4 Gennemførte aktiviteter ud over drifts- og plejeplanens anvisninger	19		

1. RESUMÉ

Drifts- og plejeplanen for Almegård Øvelsesplads 2004-2018 er gennemgået og evalueret med henblik på at identificere tiltag, der er gennemført, samt tiltag der helt eller delvis mangler gennemførelse.

En stor del af de planlagte aktiviteter med henblik på de øvelses- og uddannelsesmæssige forhold på terrænet er gennemført. Bl.a. er der etableret kørespor, en bro over Blykobbe Å og levende hegn. Der er opført flere huse i nærkampbyen, og et område holdes med lav bevoksning af hensyn til udsyn.

Der er også aktiviteter, som ikke er gennemført. Bl.a. er der ikke gennemført aktiviteter i forhold til den detaljerede skovdriftsplan der er beskrevet på nær rydning af Stenløkkerne.

Med hensyn til naturbeskyttelse vurderes det, at de åbne arealer overordnet set fremstår åbne og uden aldrende opvækst. De sidste par år er de slået én gang årligt. Flere af områderne har samtidig vist sig svære at slå grundet ujævnt terræn.

Almegård Øvelsesplads indeholder et mindre antal vådområder. De varierer fra dybe skovsøer til lavvandede åbne områder. Vådområderne er generelt i god stand og de vedligeholdes efter behov. Dvs. at bredzonen holdes ryddet for opvækst og større nedfaldne grene fjernes.

Invasive arter udgør ikke et stort problem på Almegård Øvelsesplads. Invasive arter overvåges og bekæmpes, hvis de forekommer på terrænet.

I forhold til fortidsminderne på terrænet er der specielt gjort en stor indsats for gravhøjene, som er ryddet for opvækst på nær større træer. De fremstår derfor som synlige og solide monumenter i landskabet.

Der mangler fortsat informationstavler ved indfaldsveje med oplysninger om ordensreglement og øvelsesaktiviteter, samt kort over terrænet.

Der er gennemført aktiviteter ud over de i drifts- og plejeplanen beskrevne. Bl.a. er der gennemført bekæmpelse af japansk pileurt ved Jydegård samt planning af levende hegn. Den østlige del af vådområde 8 samt det tilstødende areal øst herfor er erhvervet af Forsvarsministeriet. Der er indgået aftale med en fåreholder, som

sørger for periodisk afgræsning af størstedelen af overdrevsarealerne. Slåning supplerer denne afgræsning for at pudse arealerne af for grov vegetation.

Skovdriften på terrænet styres ved funktionsudbud og forvaltes efter naturnære principper. Forsvarsministeriets interne jagtorganisation er nedlagt i år 2012, vildtpleje ophørt, og jagten udlejes.

Sammenfattende kan det konkluderes, at store dele af de planlagte pleje- og driftstiltag er gennemført, men visse tiltag mangler af forskellige årsager, f.eks. gennemførelse af skovdriftsplanen samt opførelse af to overkørsler over Blykobbe Å.

Nærbillede af Blykobbe Å.

2. INDLEDNING

Forsvarsministeriets skyde- og øvelsестerræner er styret af 15-årige drifts- og plejeplaner. Udarbejdelse af drifts- og plejeplaner for de enkelte terræner påhviler Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse og sker med henvisning til Bestemmelse om drifts- og plejeplaner (FBE, 2011).

For Almegård Øvelsesplads foreligger en drifts- og plejeplan for perioden 15. marts 2004 til 15. marts 2018 (Miljøministeriet et al. 2004). Denne benævnes herefter drifts- og plejeplanen. Godt og vel halvdelen af planperioden er gået, og det er ønskeligt med en evaluering af status for gennemførelsen.

Jævnfør retningslinjerne i drifts- og plejeplanen skal anvendelsen af øvelsespladsen tilgodeses følgende forhold:

At terrænet er udlagt som militær øvelsesplads og derfor fortsat skal kunne opfylde Forsvarets behov for uddannelsesaktiviteter.

At den forsvarsmæssige benyttelse sker under hensyntagen til landskabelige og biologiske værdier, som i drifts- og plejeplanperioden søges fastholdt og udbygget.

At den rekreative benyttelse sker i det omfang, det er sikkerhedsmæssigt forsvarligt og ikke forstyrrer Forsvarets brug, samt er foreneligt med hensynet til de natur- og kulturmæssige værdier.

Disse skal realiseres på baggrund af en række planlagte aktiviteter. Nærværende gennemgang og evaluering af

Råvildt i vinterdragt.

aktiviteter på øvelsespladsen er foretaget med udgangspunkt i den foreliggende drifts- og plejeplans planafsnit, som dækker en 15-årig planperiode.

Nærværende evaluering er gennemført af arealforvalter Henrik Olsen, FES, sergent og sagsbehandler Margit Buhl, KCDK, rådgiver Pernille Brandt Poulsen, NIRAS A/S og terræn befalingsmand Jesper Lindqvist. Sidstnævnte har et godt indblik i terrænets nuværende og hidtidige drift og pleje. I forbindelse med nærværende evaluering er der foretaget besigtigelser på terrænet i december 2014.

Notatets struktur består af et resumé, der kort opridser evalueringens hovedkonklusioner efterfulgt af nærvæ-

rende introduktion. Derefter følger en mere grundig aktivitetsgennemgang af tiltagene i drifts- og plejeplanen. Alle aktiviteter er i notatet opdelt i emnerne militæranvendelse, naturbeskyttelse og publikumshensyn. Inden for hvert emne gøres status over de gennemførte aktiviteter sammenlignet med det planlagte niveau. Tiltag, der er udført, selv om de ikke er beskrevet i drifts- og plejeplanens anvisninger, er ligeledes inkluderet.

Aktivitetsgennemgangen efterfølges af en opsummering over de forhold, der af forskellige årsager endnu ikke er gennemført, og som mangler, for at drifts- og plejeplanens mål er opfyldt. Notatet munder ud i en systematisk opgørelse af aktiviteter, der skal gennemføres i den kommende 5-års periode.

3. EVALUERING AF AKTIVITETER

Metodikken i det følgende er, at de foreskrevne aktiviteter for Almegård Øvelsesplads fra drifts- og plejeplanen for perioden 2004-2018 gennemgås i skemaform.

De respektive aktiviteter kategoriseres efter emnerne militæranvendelse, naturbeskyttelse og publikumshensyn, og der gives en kort beskrivelse af de planlagte aktiviteter. Navneangivelserne svarer til dem, der er anvendt i drifts- og plejeplanen med tilhørende kort. Terræ-

net er inddelt i afdelinger og derunder i litra, og tallene i aktivitetsbeskrivelsen, f.eks. 5c, henviser til disse. For hver aktivitet er der i højre kolonne en kort beskrivelse af status for gennemførelsen af aktiviteten samt en konklusion fremhævet med fed. Drifts- og plejeplanen angiver en prioritering af indsatsen i forskellige faser af planperioden. Dette er ikke vægtet i evalueringen, idet der ses på den samlede indsats i planperioden.

Køregraven.

3.1 Militæranvendelse

Planer og aktiviteter, der primært er begrundet i de militære sikkerheds- og uddannelsesmæssige behov, og retningslinjerne for den øvelsesmæssige indretning af terrænet. Her er tale om terrænenheder, anlæg, øvelsesfaciliteter m.v. med baggrund i bl.a. kapitel 9 i drifts- og plejeplanen: Forsvarets fremtidige behov og ønsker.

Planlagte aktiviteter	Aktivitetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
Løbespor ved Stenløkkerne.	Afdeling 5c: Løbespor reetableres med flis, og stiforløbet forlænges mod øst.	Ikke gennemført.
Pleje af slettearealer.	3b (umiddelbart vest for Åbakkehus): Arealerne holdes med meget lav bevoksning og alt stedse fjernes. Ren overskudsjord fra branddemonstrationspladsen planeres ud over arealerne.	Gennemført. Litra 3j tættest på Åbakkehus er i dag slette. Området er svært at slå pga. fugtige forhold.
Fjernelse af deponi.	Nord for Stenløkkerne: Deponi af murbrokker, betonrester, jord og kampesten ophører.	Gennemført.
	Ved Åbakkehus: Deponi af jernrør, tanke mv. ophører.	Delvist gennemført. Deponiet består i dag af vejmateriale bestående af grus og sten.
Anlægsaktiviteter.	Afdeling 5e (Nærkampby): Byen udbygges med 1-2 huse. Der etableres døre i de eksisterende huse.	Delvist gennemført. Der er ikke etableret døre i de eksisterende huse.
	Afdeling 6a (syd og vest for Jydegård): Etablering af ca. 375 m kørespor.	Gennemført.
	Etablering af ca. 90 m kørespor.	Gennemført. Køresporet er under tilgroning.
Etablering af levende hegn og bevoksninger.	Afdeling 2b: Etablering af ca. 570 meter levende hegn. Hegnet markeres med pæle.	Gennemført.
	Afdeling 2b: Etablering af bevoksning på ca. 2.775 m ² . Bevoksningen markeres med pæle.	Gennemført.
Vandløb.	Blykobbe Å: 7 våde overkørsler sløjfes, og der opsættes markører, som viser, at det ikke er tilladt at køre over. Der etableres i alt 3 nye broer over vandløbet, heraf:	Ikke gennemført.
	2 broer – en nord for 3h (køregraven) og en 200 m øst for pistolskydebanen. De to broer erstatter 2 af de våde overkørsler.	Delvist gennemført. Der er opført en bro over Blykobbe Å umiddelbart nord for skydebanerne i afdeling 4m.
	1 bro til mindre køretøjer vest for Standpladshus på Pistolskydebanen.	Ikke gennemført.
	Rosmandebæk: Der etableres 3 faste overkørsler vest for Almegård. En 4. overkørsel forbliver våd.	Ikke gennemført.

Gammelt egetræ nær Stenløkkerne.

3.2 Naturbeskyttelse

Planer og aktiviteter, der primært er begrundet i pleje- og beskyttelse af terrænets naturværdier ses i skemaet nedenfor. I drifts- og plejeplanen er en meget detaljeret driftsplan for skovene på Almegård Øvelsesplads. Status for denne gennemgås i et skema for sig.

Planlagte aktiviteter	Aktivitetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
Pleje af overdrev.	Afdeling 5c (Stenløkkerne): I perioden 2003 – 2004 ryddes området. Ege og holme af krat efterlades. Desuden enkelte aske- og fuglekirsebærtræer. Efter rydning med traktor pudses der af med motorsav, og materiale fjernes fra området. I foråret 2004 forberedes til græsning.	Gennemført. Området fremstår åbent med enkelte ege- og birketræer, og Stenløkkerne er synlige omkring hele 5c. Delvist gennemført. Der har været etableret permanent hegn rundt om Stenløkkerne med afgræsning af kvæg. Afgræsningen er ophørt da det ikke var hensigtsmæssigt pga. øvelsesaktivitet og hegnet er taget ned. Der er indgået aftale med en fåreholder, hvor flere af terrænets arealer afgræsses af får indhegnet af mobile hegn. Stenløkkerne skal fremadrettet indgå i afgræsningen.

Planlagte aktiviteter	Aktivitetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
Pleje af overdrev.	Samtlige overdrevsområder: Områderne forpagtes ud til høslet en gang årligt. Arealerne slås primo juni måned.	Delvist gennemført. Områderne har tidligere været forpagtet til høslet. I dag afgræses en del af overdrevene i den nordlige del af terrænet periodisk af får.
Pleje af slette.	Afdeling 2b, 3b, 5f og 6a: Områderne udliciteres til høslet en gang årligt. Arealerne slås primo juni måned. Inden høstning lyttes efter engsnarre på 2b. Hvis den konstateres, udskydes høstning til 1. august.	Gennemført. Aftale om høslet er ophørt, og områderne skal atter i udlicitering.
Pleje af vådområder.	Der oprettes en 5 meter "no go" zone rundt om samtlige vådområder. Desuden bevares en 5 meter lysåben bredzone med lav urtevegetation.	Ikke gennemført.
	Vådområde 1: Åbent vandhul i større moseområde med ellesump, der primært plejes af hensyn til latterfrø og løvfrø. <i>Førstegangspleje 2004-2008:</i> Unge skud af rød-el fjernes fra bredzonen. <i>Kontinuerlig pleje 2009-2018:</i> Tre gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring vandhullet.	Gennemført. Der er stor genvækst af nye skud af rød-el.
	Vådområde 2: Åbent vandhul mod overdrev i syd og med krat mod nord. <i>Førstegangspleje 2004-2008:</i> Bevoksningen inkl. de store piletræer mod syd og vest ryddes, så de ikke kaster skygge ud i vandhullet. Afskårne grene, som ligger ud i vandhullet, fjernes efterfølgende. <i>Kontinuerlig pleje 2009-2018:</i> To gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring vandhullet.	Gennemført.
	Vådområde 3: Åbent vandhul. <i>Førstegangspleje 2004-2008:</i> Rød-ellebevoksning rundt om vandhullet skæres ned og fjernes. <i>Kontinuerlig pleje 2009-2018:</i> To gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring vandhullet.	Gennemført.
	Vådområde 4: Åben dam med solindstråling fra syd og blankt vandspejl. <i>Førstegangspleje 2004-2008:</i> Fjern alle større skyggegivende træer inkl. store aspe- og asketræer, mens hvidtjørn bevares. Vådområdet oprenses. Desuden hæves dammens afløb mod nord til kanten ud mod gården. <i>Kontinuerlig pleje 2014-2018:</i> En til to gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat og større træer omkring vandhullet.	Delvist gennemført. Der er stadig store asketræer i nærzonen af vådområdet. Afløbsrøret er hævet.
	Vådområde 5: Lavvandet, åbent vandhul med lysåben skov mod nord, syd samt øst og overdrev mod vest. <i>Førstegangspleje 2004-2008:</i> Øen fjernes, og det sydlige vandhul udvides mod nord, så det bliver sammenhængende med dammen nord for. Skyggegivende træer langs skovkanten fjernes. <i>Kontinuerlig pleje 2014-2018:</i> En gang i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring vandhullet.	Gennemført.

Planlagte aktiviteter	Aktivitetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
	Vådområde 6: Skovsøer i lysninger. <i>Førstegangspleje 2004-2008:</i> Syd, øst og vest for vandhullerne tyndes bevoksningerne gradvist ud mod vandhullerne. Enebærbuske bevares. Gammelt grenaffald, slam samt andehuse fjernes. <i>Kontinuerlig pleje 2014-2018:</i> Ingen yderligere pleje.	Delvist gennemført. Bevoksningerne mangler stadig en del udtynding.
	Vådområde 7: Vandhul med krat på nordsiden og åbent mod syd, øst og vest. <i>Førstegangspleje 2004-2008:</i> De stejle brinker rettes ud. Der tyndes kraftigt langs syd- øst- og vestkanten. <i>Kontinuerlig pleje 2009-2018:</i> To gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring vandhullet.	Delvist gennemført. Der mangler stadig en del udtynding.
	Vådområde 8: Åben skovsø. <i>Førstegangspleje 2004-2008:</i> Området ryddes for skyggende opvækst af rødgran. Der skabes adgang for køretøjer ned til Forsvarets del af søen. <i>Kontinuerlig pleje 2014-2018:</i> Efter fjernelse af rødgran tyndes de omkringliggende bevoksninger to gange i planperioden. Langs skovsøen tyndes kraftigt.	Gennemført. Der er stor genvækst efter rydning og der mangler derfor en opfølgende rydning.
Bekæmpelse af invasive arter.	Syd for søen midt i afdeling 5c: Bekæmpelse af kæmpe-pileurt ved hjælp af græsning eller slåning.	Gennemført. Rydningen er gennemført i forbindelse med rydningen af Stenløkkerne.
Pleje af fortidsmin-der.	Fr. 27 (Høj, en af tvillinghøje): <i>Målsætning:</i> Højen bør ligge græsklædt hen med enkelte træer. <i>Førstegangspleje:</i> Slørende opvækst ryddes og træerne tyndes ud. <i>Kontinuerlig pleje:</i> Ingen yderligere pleje i planperioden.	Gennemført.
	Fr. 28 (Den store markante høj): <i>Målsætning:</i> Høj, hvor hele overfladen ses, og som ligger hen med græs og enkelte markante træer. <i>Førstegangspleje:</i> Slørende opvækst og underskov fældes og holdes borte fra højen. <i>Kontinuerlig pleje:</i> De store træer tyndes skånsomt, så målsætningen opnås midt i planperioden.	Gennemført.
	Fr. 29 (helleristning, skåltegn): <i>Målsætning:</i> Klippen med skåltegn omgivet af gammel, lysåben skov. <i>Førstegangspleje:</i> Opvækst som slører klippen/helleristningerne holdes nede. <i>Kontinuerlig pleje:</i> De store træer tyndes skånsomt.	Gennemført.
	Fr. 30 og 32 (Røserne): <i>Målsætning:</i> Synlige røser, som henligger i græs. <i>Førstegangspleje:</i> Røserne bør ryddes for krat og afmærkes med pæle. <i>Kontinuerlig pleje:</i> Krat ryddes to gange i planperioden med manuel buskrydder.	Ikke gennemført. Røserne kan ikke lokaliseres.

Nedenstående er en status for driftsplan for skov og krat på Almegård Øvelsesplads.

Planlagte aktiviteter	Aktivitetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
Tynding.	Afdeling 2c: Tynding rundt om Helleristningerne.	Ikke gennemført.
	Afdeling 2f: Skovfyr tyndes ud.	Ikke gennemført.
	Afdeling 4o: Tyndes to gange inden 2018 som opfølgning på rydning af rødgran og birk.	Ikke gennemført.
Rydning.	Afdeling 4o: Rydning af rødgran og birk	Ikke gennemført.
	Afdeling 4c: Poppel ryddes i læhegnet, som grænser op til overdrevet nordøst for Bæk-kegård.	Ikke gennemført.
	Afdeling 4d: Bevoksningen fjernes, når 4e er vokset til.	Ikke gennemført.
	Afdeling 4g: Der etableres evt. huller i beplantningen til naturlig opvækst.	Ikke gennemført.
	Afdeling 5c og 5l: Området ryddes for bevoksning på nær enkeltstående egetræer.	Delvist gennemført. 5c er ryddet som anvist i drifts- og plejeplanen.
	Afdeling 5h: Der ryddes for al opvækst rundt om gamle egetræer.	Ikke gennemført.
	Afdeling 5j: Poppel ryddes først i perioden.	Ikke gennemført.
	Afdeling 6f, 6g og 6h: Der ryddes således, at hjulkøretøjer har adgang, og at der er mulighed for beredskabsområde for enheder af delingsstørrelse.	Ikke gennemført.
	Afdeling 6p: Rødgran ryddes inden 5 år.	Ikke gennemført.
	Afdeling 6q: Rødgran ryddes først i planperioden. Efterfølgende tyndes selvforryngelsen.	Ikke gennemført.
Beplantning.	Der skabes adgang for køretøjer til Forsvarets del af søen.	Gennemført.
	Afdeling 4g: Efter rydning af huller i bevoksningen beplantes evt. med lind.	Ikke gennemført.

Kørespor.

Mærker efter øvelsesaktivitet i nærkampbyen.

3.3 Publikumshensyn

Planer og aktiviteter, der primært er begrundet i hensynet til offentlighedens adgang til terrænet.

Planlagte aktiviteter	Aktivetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
Folder mm.	Ordensreglement indarbejdes i vandretursfolderen.	Ikke gennemført. Der er ikke udarbejdet en folder over området.
	Udbygning af lokalforsvarsregionens hjemmeside med oplysninger om øvelsesaktiviteter og ordensreglement.	Ok.
Afmærkning.	Der opsættes P-skilte ved indfaldsveje til øvelsespladsen.	Ikke gennemført.
Etablering af stier.	Etablering af ridesti (OBS ikke i forsvarsregi)	Gennemført. Der er anvist spor til ridestien gennem Almegård Øvelsesplads.
Jydegård Lergrav.	Synliggørelse af profilet i jydegård lergrav til fordel for offentligheden.	Gennemført.

3.4 Gennemførte aktiviteter ud over drifts- og plejeplanens anvisninger

Der er gennemført aktiviteter udover dét, der er beskrevet i drifts- og plejeplanen. Forsvarsministeriets drifts- og plejeplaner løber over 15 år, hvilket i forhold til visse driftsaktiviteter er relativt langsigtet. Derfor vil der ofte i løbet af planperioden opstå ideer og forslag til hensigts-

mæssige projekter, som ligger uden for planens konkrete virkemidler, men som støtter planens langsigtede mål. Der kan også opstå nye, ubehandlede problemstillinger, f.eks. invasive arter. Følgende er en gennemgang af de vigtigste emner og tiltag, der er gennemført uden at være beskrevet i drifts- og plejeplanen.

Fårene græsser store dele af overdrevene på terrænet.

Aktiviteter	Aktivitetsbeskrivelse	Status
Militæranvendelse/naturbeskyttelse Beplantning	Afdeling 6a: Der er klargjort til etablering af levende hegn på markerne øst for Jydegård. Hegnene forventes etableret i 2015.	Gennemført. De levende hegn er etableret.
Militæranvendelse/naturbeskyttelse Afgræsning	Afdeling 4a: Aftale med fåreholder om afgræsning af de nordligste overdrev. Fårene går i mobile indhegninger, hvilket gør græsning af større områder muligt. På sigt skal der ligeledes ske afgræsning med får ved Stenløkkerne.	Gennemført. Aftalen er indgået for et år af gangen. På sigt skal nogle af sletteområderne også indgå i græsningsaftalen. Afgræsning af Stenløkkerne afventer, at rydningsarbejdet afsluttes.
Militæranvendelse/naturbeskyttelse Erhvervelse af jord	Vådområde 8: Forsvarsministeriet har erhvervet den østlige del af vådområde 8 samt det tilstødende areal mod øst. Arealet udgør samlet set ca. 4,4 ha.	Gennemført.
Militæranvendelse Renovering af gangbro	Renovering af en gangbro, som krydser Blykobbe Å.	Gennemført.
Naturbeskyttelse Bekæmpelse af invasive arter	Det har været nødvendigt at bekæmpe kæmpebjørneklo flere steder på terrænet.	Gennemført.
Militæranvendelse/naturbeskyttelse Skovdrift	Skovdriften er overgået til principperne om naturnær skovdrift.	Ok.
Naturbeskyttelse Vildtpleje	Vildtplejen er ophørt, og jagten udlejes.	Ok.

4. OPSUMMERING AF STATUS

Ovenstående aktivitetsgennemgang har afdækket, hvorvidt de planlagte aktiviteter på Almegård Øvelsesplads er gennemført. Endvidere er der identificeret en række problemstillinger, som skal håndteres i de kommende år, for at Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse opfylder drifts- og plejeplanens målsætninger. Disse problemstillinger er kort opsummeret i det følgende med en overordnet evaluering af, i hvor høj grad planen er gennemført.

Overordnet er der på Almegård Øvelsesplads udfordringer med slåning af de mange slette- og overdrevsarealer, da terrænet er meget ujævnt. Af samme grund er der derfor indgået aftale med en fåreholder om afgræsning.

Det vurderes, at de overordnede retningslinjer beskrevet i drifts- og plejeplanen er fulgt. Det er fastholdt, at brugen sker under hensyn til de naturmæssige og landskabelige værdier i området. Der er dog visse aktiviteter,

Sletteområde.

som fortsat mangler gennemførelse. Dette er beskrevet nedenfor.

4.1 Militæranvendelse

En stor del af de militærmæssige tiltag er gennemført, bl.a. opførelse af nyt hus i nærkampbyen og etablering af kørespor og levende hegn. Andre tiltag som reetablering af løbespor og etablering af de resterende to broer over Blykobbe Å mangler gennemførelse, hhv. en bro til lette køretøjer ved Pistolskydebanen og en bro til tunge køretøjer ca. 200 m sydøst for Pistolskydebanen. Der er etableret en bro over Blykobbe Å ved nordøst for Køregraven.

En stor del af de planlagte aktiviteter i skovdriftsplanen er ikke gennemført. Aktuelt er der kun udført rydning af Stenløkkerne.

4.2 Naturbeskyttelse

Med hensyn til naturbeskyttelse er en stor del af de planlagte aktiviteter gennemført. Der er også aktiviteter som af forskellige årsager ikke er gennemført. De enkelte aktivitetstyper gennemgås nærmere nedenfor.

Pleje af overdrevs- og slettearealer

Størstedelen af slette- som overdrevs arealerne har førhen været udlejet til høslet, og de er derfor blevet slået mindst en gang årligt. Aftalen er opsagt om områderne skal atter i udlicitering.

Pleje af vådområder

Der er i drifts- og plejeplanen fokuseret på i alt 8 vådområder. Områderne er alle af forskellig karakter fra dybe skovsøer til åbne mere lavvandede områder.

Stryg i Blykobbe Å.

Vådområderne fremstår overordnet set velplejede, og opvækst omkring vådområderne holdes nede. Større grennedfald fjernes fra søerne løbende.

Det vurderes dog, at flere af områderne inden udløb af planperioden skal efterses igen, og der skal fjernes skyggende træer, krat og enkelte vandhuller skal evt. oprenses. For at sikre forskellige successionsstadier i vådområderne vil det være optimalt at fordele indsatserne løbende over nogle år.

Skovdrift

I drifts- og plejeplanen er der en udførlig skovplan, hvoraf der er udført rydning af Stenløkkerne.

Af hensyn til de militære øvelsesformål er der et ønske om specifikke skovtyper, som derfor i høj grad skal driftes med dette formål.

Invasive arter

Der er sket bekæmpelse af japansk pileurt i afdeling 5c. Bekæmpelsen har været succesfuld, og der er ikke efterfølgende konstateret japansk pileurt samme sted.

Kulturhistoriske interesser

I forhold til fortidsminderne på terrænet er alle plejeindsatser gennemført på nær rydning af røserne, som ikke kan lokaliseres. De to gravhøje fremstår som monumenter i landskabet med lav opvækst og enkelte store træer.

Fjernelse af japansk pileurt ved Jydegård.

Gravhøj.

4.3 Publikumshensyn

Der er offentlig adgang til Almegård Øvelsesplads, når der ikke finder øvelsesaktiviteter sted på terrænet. Der er endnu ikke opstillet informationsstandere ved indfaldsvejene. I forbindelse med et eksternt ridestiprojekt har Forsvarsministeriet henvist til et forløb på terrænet, som skal indgå i ridestien.

I lergraven ved Jydegård er lerprofilet blotlagt, således at det er synligt for offentligheden.

Der er endnu ikke lavet en folder for området.

Man kan finde en række oplysninger, der er relevante for besøgende, på Forsvarsministeriets hjemmeside www.forsvaret.dk.

4.4 Gennemførte aktiviteter ud over drifts- og plejeplanens anvisninger

Både af militære og naturmæssige hensyn er der sket tiltag ud over den planlagte indsats beskrevet i drifts- og plejeplanen.

Der er plantet levende hegn i området omkring Jydegård, og der er indgået en aftale med en fåreholder, som afgræsser store dele af overdrevsarealerne med får. Arealerne pudses af med maskine efter afgræsning. På sigt skal flere af slette- og overdrevsarealerne indgå i afgræsningen.

Den østlige del af vådområde 8 er erhvervet samt det tilstødende areal øst for.

Det har været nødvendigt med bekæmpelse af kæmpebjørneklo flere steder på terrænet. Desuden er der konstateret forekomster af gyvel på bredden af vådområde 5. Der er endnu ikke iværksat bekæmpelse. Dette bør prioriteres.

Der er sket renovation af en gangbro over Blykobbe Å, da den blev beskadiget under stormfald.

Skovdriften er overgået til at basere sig på principperne om naturnær skovdrift.

Den interne jagtorganisation i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse er nedlagt, og jagten på Almegård Øvelsesplads er gennem offentligt udbud udlejet til private aktører. Der er derfor siden år 2012 ikke gennemført foranstaltninger vedrørende jagt og vildtpleje.

Indkørsel til Bækkegård.

5. AKTIVITETER

I det følgende beskrives de aktiviteter, der skal gennemføres i de kommende 5 år på tabelform. De er ind delt efter driftsform, f.eks. rydning, og listet op efter identitetsnumre (id). Terrænet er inddelt i afdelinger og derunder i litra, og tallene i kolonnen Afdeling og litra, f.eks. 2f, henviser til disse. Der er benyttet en række forkortelser for areal typer og træartskoder, jævnfør kort til drifts- og plejeplanen: overdrev (ORE), krat (KRT), slette (SLE), sø (SØ), samt eg (EG), andet løv (ALØ), sitkagran (SGR), lærk (LÆR) og rødgran (RGR). Endvidere er der angivet areal størrelser (ha) samt en tidsramme for gennemførelse af den pågældende aktivitet. Angivelserne kan tilsvarende findes på det medfølgende aktivitetskort (bilag 7.1). Der kan være dobbeltangivelse af områder i de følgende tabeller, da områder med førstegangspleje

f.eks. også kan indgå i løbende pleje/drift og derfor også kan være omfattet af andre aktivitetstyper.

Det bemærkes, at en række af de beskrevne aktiviteter kan kræve myndighedsgodkendelse, før de kan gennemføres.

5.1 Rydning

Som en del af målsætningen for militæranvendelse og naturbeskyttelse skal der foretages rydning af vegetation på en række områder.

Rydning: Målsætning militæranvendelse og naturbeskyttelse.

Rydning af Stenløkkerne har genskabt et spændende kultur- og naturlandskab.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
1-1	Bunkerlunden.	2f (SGR)	0,64	2016.	Delvis rydning og rydning. Skovfyr tyndes, og sitkagran ryddes helt, og området efterlades til selvfor- yngelse.
1-2	Skoven ved Bæk- kegård.	4c (KRT)	0,31	2016.	Rydning. Poppel ryddes fuldstændig i læhegnet, som udgør grænse til overdrevet ved Bækkegård.
1-3	Skovstykke på de nordlige overdrev.	4d (SGR)	0,17	Når 4e er vokset til, dog senest 2018.	Rydning. Bevoksningen ryddes helt, når 4e er vokset til.
1-4	Skoven nordøst for Bækkegård.	4g (LÆR)	1,11	2017.	Delvis rydning. Der etableres lysninger i beplantningen til naturlig opvækst.
1-5	Skovstykke nordøst for pistolskydeba- nen.	4o (RGR)	0,63	2017.	Delvis rydning. Birk og rødgran tyndes ud i bevoks- ningen.
1-6	Skoven umiddelbart syd for Stenløkkerne.	5j (ALØ)	2,09	2017.	Rydning. Poppel fjernes fuldstændig.
1-7	Skovene nordvest for Jydegård.	6f, 6h og 6g. (SGR og ASK)	3,23	2018.	Rydning. Der ryddes, så der skabes adgang for hjulketøjer og mulighed for bered- skabsområde af delingsstørrelse.

5.2 Slåning

På en række lokaliteter skal der gennemføres slåning af lysåbne naturarealer.

Slåning: Målsætning militæranvendelse og naturbeskyttelse.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
2-1	Hele terrænets slet- teareal.	2b, 3b, 5f og 6a. (SLE)	95,48	En gang årligt.	Slåning. Områderne slås en gang årligt med opsamling. Ved hver slåning efterla- des ca. 2 x 0,5 ha pr. 10 ha uslået. Ved næste slåning ændres lokalite- ten for det uslåede område.
2-2	Sletteareal mellem Åbakkehus og Lille Almegård.	3b (SLE)	3,38	Flere gange årligt.	Slåning. Området imellem Åbakkehus og Lille Almegård slås, så plantedækket hol- des lavt, og der derved er udsyn over sletterne.
2-3	Hele terrænets overdrevsareal.	2a, 3a, 4a og 5a. (ORE)	32,34	En gang årligt eller efter afgræs- ning.	Slåning. Områderne slås en gang årligt med opsamling. Ved hver slåning efterla- des ca. 2 x 0,5 ha pr. 10 ha uslået. Ved næste slåning ændres lokalite- ten for det uslåede område. En del af områderne suppleres med græsning af får. Der vil nogle steder være tale om afpudsning efter græs- ning.

Overkørsel gennem Blykobbe Å.

5.3 Afgræsning

En del af de åbne landskaber skal fremadrettet afgræsses med får. Der er hovedsaglig tale om de nordlige overdrev, men også enkelte sletteområder skal indgå i afgræsningen.

Græsning: Målsætning militæranvendelse og naturbeskyttelse.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
3-1	Stenløkkerne.	5c (EG) Ej på kort.		Løbende.	Afgræsning. Området afgræsses efter behov for at bibeholde den åbne overdrevstype med enkeltstående egetræer. Der afpudses maskinelt hvis nødvendigt.
3-2	Hele terrænets overdrevsarealer.	Skiftende (ORE) Ej på kort.		Løbende.	Afgræsning. Områder afgræsses efter behov for at bibeholde den åbne overdrevstype med enkeltstående egetræer. Der afpudses maskinelt hvis nødvendigt.
3-3	Hele terrænets slettearealer.	Skiftende (SLE) Ej på kort.		Løbende.	Afgræsning. Områder afgræsses efter behov for at bibeholde de åbne slettearealer. Der afpudses med slåning hvis nødvendigt.

5.4 Hydrologi

Som del af målsætningen i drifts- og plejeplanen skal der foretages pleje af vådområdelokaliteter. Størstedelen af vådområderne fremstår med åbent vandspejl og lav bevoksning på bredzonen. Der er dog et behov for opfølgende pleje på enkelte vådområder.

Hydrologi: Målsætning militæranvendelse og naturbeskyttelse.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
4-1	Vådområde 1.	3d (SØ) Ej på kort.		2016.	Rydning af opvækst. Buske og træer ryddes rundt om vådområdet for at skabe bedre adgang for sollyset.
4-2	Vådområde 4.	4k (SØ) Ej på kort.		2017.	Rydning af opvækst. Buske og træer ryddes på vådområdets sydside.
4-3	Vådområde 6.	5d (SØ) Ej på kort.		2016 og 2018.	Udtynding i bevoksning. Bevoksning i vådområdets nærområde tyndes gradvist ud for at sikre et bedre lysindfald.
4-4	Vådområde 7.	4l (SØ) Ej på kort.		2019.	Brinker udrettes og udtynding i opvækst. Brinkerne rundt om vådområdet rettes ud, og der tyndes ud i bevoksningen for at sikre lysindfald.
4-5	Vådområde 8.	6k (SØ) Ej på kort.		2019.	Rydning af opvækst. Der foretages en rydning af opvækst i vådområdets bredzone.

Halvåbent vådområde uden behov for rydning af bredbevoksning.

5.5 Kulturhistoriske interesser

Fortidsminderne på Almegård Øvelsesplads er plejet som foreskrevet i drifts- og plejeplanen, men de kræver løbende pleje.

Kulturhistoriske interesser: Målsætning militæranvendelse og naturbeskyttelse.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
5-1	Gravhøj fr.27.	3a Ej på kort.		2017 og fremadrettet hvert 3. år.	Delvis rydning. Højen ryddes delvist for mindre buske og træer. Egetræer og tjørn efterlades.
5-2	Gravhøj fr. 28.	3b Ej på kort.		2017 og fremadrettet hvert 3. år.	Delvis rydning. Gravhøjen ryddes for opvækst af mindre buske og træer, således at den fremstår kun med græsbevoksning. De store egetræer efterlades.
5-3	Helleristninger. fr.29.	2c Ej på kort.		2017 og fremadrettet hvert 3. år.	Rydning. Der ryddes rundt om helleristningerne for al opvækst af buske og træer, således at de er synlige.
5-4	Røserne.	5j Ej på kort.		2017 og fremadrettet hvert 3. år, hvis Røserne lokaliseres.	Lokalisering af Røserne og rydning. Hvis det er muligt lokaliseres Røserne og der ryddes rundt om for opvækst af buske og træer, således de er synlige.

5.6 Invasive arter

Der skal foretages en række aktiviteter i forbindelse med bekæmpelse af invasive arter.

Invasive arter: Målsætning militæranvendelse og naturbeskyttelse.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
6-1	Hele terrænet.	Ej på kort.		Årligt.	Overvågning af kæmpe-bjørneklo. Terrænet overvåges for kæmpe-bjørneklo. Hvis der konstateres forekomster af kæmpe-bjørneklo, iværksættes bekæmpelse.
6-2	Foran stuehuset ved Jydegård.	6a Ej på kort.		Årligt til udryddelse.	Bekæmpelse af japansk-pileurt. Området omkring Jydegård overvåges for forekomster. Den igangværende bekæmpelse ved hjælp af opgravning og slåning fortsættes.
6-3	Vådområde 5.	5d (SØ) Ej på kort.		Årligt.	Bekæmpelse af gyvel. Der er konstateret en større forekomst af gyvel på søbredden af vådområde nr. 5. Gyvel er ikke kategoriseret som en invasiv art, men har oftest tendens til at overtage store områder og nedkæmpe bundvegetationen. Bekæmpelse iværksættes.

Gyvel står i større bevoksninger på bredden af vådområde 5.

5.7 Publikum

Der skal foretages enkelte aktiviteter i forbindelse med offentlighedens adgang til terrænet.

Publikum: Målsætning publikumshensyn.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
7-1		Ej på kort.		Senest 2017.	Udarbejdelse af folder. Der udarbejdes en folder for terrænet, som bl.a. omfatter ordenreglementet for øvelsespladsen.

5.8 Øvrige aktiviteter

Der er i drifts- og plejeplanen beskrevet enkelte anlægsaktiviteter bl.a. ved Blykobbe Å for at forhindre erosion ned gennem vandløbet.

Øvrige aktiviteter: Målsætning militæranvendelse og naturbeskyttelse.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
8-1	Langs Blykobbe Å.	4j Ej på kort.		Snarest.	Anlæg af to broer over Blykobbe Å. Der er behov for en bro ved Pistolskydebanen til mindre køretøjer, samt en bro til tunge køretøjer ca. 100 meter opstrøms pistolskydebanen, hvor der i dag er en våd overkørsel.
8-2	Langs Blykobbe Å.	Ej på kort.		Snarest.	Spærring af våde overkørsler over Blykobbe Å. Der placeres store sten foran de våde overkørsler, som ikke skal overgå til et fast anlæg, for at sikre mod erosion og sedimenttransport i vandløbet.
8-3	Ved Stenløkkerne.	5c, 5l og 5h. (EG) Ej på kort.		Snarest.	Restaurering af militær forhindringsbane. Banen efterses og restaureres.

6. REFERENCER

FBE (2011): FBE bestemmelse for drifts- og plejeplaner. Bilag 5 til FBEBS 610-6. Tilgængelig på www.forsvaret.dk.

Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen og Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste (2004): Almegård Øvelsesplads, Drifts- og Plejeplan 2004-2018. Tilgængelig på www.forsvaret.dk.

7. BILAG

7.1 Aktivitetskort

Kortbilag med oversigt over de planlagte aktiviteter for de kommende 5 år er ilagt bagerst.

Forsvar for naturen

Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterræner anvendes til militær uddannelse, men samtidig udgør arealerne nogle af de største og bedst bevarede naturområder i Danmark.

Sammenlagt forvalter Forsvarsministeriet 33.000 ha enestående natur, hvor den militære benyttelse går hånd i hånd med værdifulde danske naturtyper og arters beskyttelse. Mange militære arealer er i perioder åbne for publikum, så også offentligheden kan besøge og opleve de unikke naturarealer.

I samarbejde med Miljøministeriet har Forsvarsministeriet udviklet et særligt koncept for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner for terrænerne. Igennem planerne sikrer Forsvarsministeriet en passende afvejning mellem militære uddannelsesmæssige behov, naturbeskyttelse og offentlighedens adgang. Information om Forsvarsministeriets naturforvaltning kan findes på [www.forsvaret .dk](http://www.forsvaret.dk).

Kortbilag til evaluering

Aktivitetskort 2016 - 2020

Almegård Øvelsesplads

247 ha

